

Stavovi i znanja učenika srednjih škola i njihovih roditelja o spolnosti

Filipović, Tomislav

Undergraduate thesis / Završni rad

2017

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Technical College in Bjelovar / Visoka tehnička škola u Bjelovaru**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:144:306365>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-05**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository of Bjelovar University of Applied Sciences](#)

**VISOKA TEHNIČKA ŠKOLA U BJELOVARU
STRUČNI STUDIJ SESTRINSTVA**

Završni rad br. 13/SES/2017

**STAVOVI I ZNANJA UČENIKA SREDNJIH ŠKOLA I NJIHOVIH
RODITELJA O SPOLNOSTI**

Tomislav Filipović

Bjelovar, listopad 2017.

Visoka tehnička škola u Bjelovaru

Trg E. Kvaternika 4, Bjelovar

1. DEFINIRANJE TEME ZAVRŠNOG RADA I POVJERENSTVA

Kandidat: **Filipović Tomislav**

Datum: 01.03.2017.

Matični broj:001168

JMBAG: 0314011368

Kolegij: **JAVNO ZDRAVSTVO**

Naslov rada (tema): **Stavovi i znanja učenika srednjih škola i njihovih roditelja o spolnosti**

Područje: **Biomedicina i zdravstvo** Polje: **Javno zdravstvo i zdravstvena zaštita**

Grana: **Javno zdravstvo**

Mentor: **dr.sc. Zrinka Puharić** zvanje: **viši predavač**

Članovi Povjerenstva za završni rad:

1. **mr.sc. Tatjana Badrov, predsjednik**
2. **dr.sc. Zrinka Puharić, mentor**
3. **Ivana Jurković, mag. educ. philol. angl. et germ. , član**

2. ZADATAK ZAVRŠNOG RADA BROJ: 13/SES/2017

Cilj rada je ispitati stavove i znanje učenika srednjih škola i njihovih roditelja o spolnosti budući da je unatoč svim naporima zdravstvene i pedagoške struke, broj spolno prenosivih bolesti i maloljetničkih trudnoća u porastu te odrediti važnost sociodemografskih utjecaja na njihovo formiranje, kao i religijske prisutnosti u svakodnevnom životu. Student će objasniti specifičnost rada medicinske sestre/tehničara sa adolescentima, osjetljivost teme i pristupa ovoj populaciji te važnost primarne zdravstvene zaštite.

Zadatak uručen: 01.03.2017.

Mentor: **dr.sc. Zrinka Puharić**

Zahvala

Zahvaljujem svojoj obitelji na bezuvjetnom povjerenju i neizmjernoj podršci koju su mi pružili tijekom studiranja jer bez njihove pomoći nikada ne bih ostvario svoje ciljeve.

Najveću zahvalnost dugujem svojoj mentorici, dr. sc. Zrinki Puharić, prije svega na ukazanom povjerenju, vremenu, na svim savjetima, uputama i na svojoj pomoći prilikom izrade ovog rada te na konstantnoj podršci i motivaciji tijekom pisanja rada.

Zahvaljujem svim profesorima i predavačima Stručnog studija sestrinstva u Bjelovaru na prenesenom znanju.

Zahvaljujem svojoj komentorici Driti Puharić, mag. sestrinstva koja mi je omogućila i pomogla provesti istraživanje u Splitu te joj zahvaljujem na svim materijalima i uputama koji su mi olakšali pisanje ovoga rada, a posebno hvala na velikoj podršci kroz cijelu našu suradnju.

Sadržaj

1. UVOD.....	1
1.1. Seksualno i reproduktivno zdravlje.....	1
1.2. Spolno ponašanje adolescenata i posljedice neodgovornog spolnog ponašanja.....	2
1.3. Kontracepcija – metoda zaštite od neželjenih trudnoća i spolno prenosivih bolesti	6
2. CILJ RADA	9
3. ISPITANICI I METODE.....	10
4. REZULTATI	12
4.1. Podaci o ispitanicima.....	12
4.2. Znanje ispitanika o menstrualnom ciklusu.....	12
4.3. Znanje ispitanika o kontracepciji.....	14
4.4. Znanje ispitanika o hitnoj kontracepciji	16
4.4. Znanje ispitanika o spolno prenosivim zaraznim bolestima	20
5. RASPRAVA	24
6. ZAKLJUČAK	28
7. LITERATURA.....	29
8. SAŽETAK	32
9. SUMMARY	33
10. PRILOG – anketni upitnik	34

1. UVOD

1.1. Seksualno i reproduktivno zdravlje

Pojam reproduktivnog zdravlja definira se kao stanje potpunog fizičkog, psihičkog i društvenog blagostanja, a odnosise na reproduktivni sustav u svim fazama života. Kvalitetno reprodukcijsko zdravlje podrazumijeva informiranost muškaraca i žena o zadovoljavajućem i sigurnom spolnom životu te sposobnosti da ostvare potomstvo. Isto tako, žene i muškarci imaju slobodu o odlučivanju kada će imati potomstvo, koliko često će ga imati te hoće li ga uopće imati(1). Seksualno i reproduktivno zdravlje utječe na generalnu dobrobit društva i na kvalitetu života te zbog toga imaju važan javnozdravstveni značaj, a također obuhvaćaju mnogo širu tematiku nego samo fizičku dobrobit. Teme poput spolnih, seksualnih, etičkih i socijalnih problema privlače sve veći interes na globalnoj razini, te posljedično tome, takve teme se sve više i češće istražuju(2). Loše reproduktivno zdravlje najčešće je povezano s neznanjem, odnosno nekvalitetnom prethodnom edukacijom od strane roditelja ili kroz odgojno-obrazovni sustav, a manifestira se pojavama spolno prenosivih bolesti, neželjenim trudnoćama, seksualnih iskorištavanja putem nasilja i zlostavljanja, te ponekad i pojavom smrti. Međutim, uz neznanje, socijalni čimbenici poput „pritiska društva i/ili okoline“ također mogu imati negativno djelovanje na reprodukcijsko i spolno zdravlje. Cilj zaštite reproduktivnog zdravlja je rađanje zdravog potomstva, dok je obogaćivanje života i osobnih odnosa, koji su vrlo važni za reproduktivno zdravlje cilj zaštite spolnog zdravlja(3).

Zaštita reproduktivnog zdravlja obuhvaća(4):

- edukaciju o spolnosti i reprodukciji,
- prevenciju i liječenje neplodnosti ,
- dijagnostiku i liječenje bolesti reproduktivnog sustava, hormonskih poremećaja i malignih bolesti,
- prekide trudnoće uz prevenciju i tretman posljedica,

- savjetovanje o planiranju obitelji i primjeni kontracepcije, zdravstvenu zaštitu reprodukcije (u trudnoći, porodu, poslije poroda),
- prevenciju spolnog zlostavljanja i skrb o žrtvama.

Glavni problemi spolnog i reproduktivnog zdravlja jesu(4):

- spolno prenosive bolesti,
- spolno nasilje i iskorištavanje,
- adolescentne trudnoće i porodi,
- neplanirane trudnoće,
- pobačaji (osobito ilegalni/nestručni),
- HIV/AIDS,
- kontracepcija.

1.2. Spolno ponašanje adolescenata i posljedice neodgovornog spolnogponašanja

Adolescencija je faza sazrijevanja kroz koju se mlade osobe pripremaju za odraslu dob, a obuhvaća razdoblje između 13. i 19. godine života. U vremenu adolescencije dolazi do emocionalnih, psihosocijalnih, fizičkih i kognitivnih promjena, a također dolazi do promjena obrasca ponašanja te određivanja vlastitog životnog stila. Adolescenti se susreću s mnogobrojnim promjenama u području vlastitog razmišljanja, vlastitih osjećaja te dolazi do promjena u odnosu s drugima. Sve su to promjene koje dolaze kroz nekoliko godina. Tijekom tih promjena mogu se pojaviti posljedice kao što su poremećeni obiteljski odnosi, smetnje u ponašanju, poteškoće tijekom adaptacije u druge, dosada nepoznate, sredine, a posljedično tome javljaju se i problemi tijekom školovanja. Uz sve to mogu se pojaviti delikvencije, sklonosti rizičnom ponašanju, samoubojstva te ovisnosti jer je adolescencija razdoblje „istraživanja i lutanja“(5). Rezultati mnogobrojnih istraživanja potvrđuju povezanost rizičnog

ponašanja mladih, kao što su konzumiranje alkohola i droga, pušenje i promiskuitetno ponašanje, s posljedicama na njihovo psihofizičko, reproduktivno i spolno zdravlje(6,7).

Spolnost djece i adolescenata u Hrvatskoj se još uvijek smatra tabu temom, a seksualno ponašanje tijekom adolescencije nije samo pod utjecajem spola nego cjelokupne životne zajednice i okoline. Rano stupanje u spolne odnose jedan je od najvažnijih čimbenika rizika koji pridonose zdravstvenim posljedicama(8). U današnje vrijeme adolescenti se sve više služe neprovjerenim i nepouzdanim izvorima informacija kao što je internet te zbog toga najčešće dolaze do krivih saznanja i netočnih informacija koje dovode do rizičnih spolnih ponašanja. Prijevremeno stupanje u spolne odnose dovodi i do povećanja broja seksualnih partnera tijekom života, a posljedica toga je povećavanje rizika za oboljenje od spolno prenosivih bolesti. Spolno prenosive bolesti su bolesti koje se prenose sa zaražene osobe na zdravu osobu izravnim spolnim kontaktom, no još se mogu prenijeti i preko zaraženih predmeta i intrauterino – s majke na dijete tijekom porođaja. Također neke spolne bolesti mogu se prenijeti i analnim i oralnim putem(9). Spolno prenosive bolesti mogu se svrstati u skupine veneričnih bolesti kao što su(9):

- donovanoza,
- ulkus mole,
- sifilis,
- lymphogranuloma venerum,
- gonoreja.

Dijele se i u skupinu bolesti infektivne etiologije koje se karakteristično pojavljuju u genitalnoj regiji kao što su(9):

- genitalni herpes,
- nespecifični (negonoroični) uretritisi,
- genitalne infekcije uzrokovane humanim papiloma virusom (HPV),
- infekcija virusom molluscum contagiosum,
- pedikuloza,

- skabijes,
- genitalna kandidijaza,
- HIV-bolest (AIDS).

Procjenjuje se da svake godine od spolno prenosivih bolesti oboli više od 400 milijuna odraslih ljudi, a 60% spolno prenosivih bolesti i infekcija se pojavljuje u osoba mlađih od 25 godina, a najviše spolnih iskustava do 15. godine starosti imaju adolescenti iz Danske, Belgije, Bugarske te s Grenlanda, dok su najmanje seksualno aktivni Izraelci, Slovaci, Makedonci i Litvanci (10,11). Prema rezultatima dosadašnjih istraživanja, najčešća prosječna životna dob stupanja u spolne odnose u Hrvatskoj je 16 godina za adolescente, a godinu kasnije, 17 godina za adolescentice(12,13). Istraživanja provedena također u Hrvatskoj pokazuju da je 27% djevojaka imalo spolni odnos do 15. godine života, dok je postotak za mušku populaciju veći, 36,7% njih je imalo spolni odnos do 15 godine života(14). Za razliku od Hrvatske, u Australiji je prosječna dob prvog spolnog odnosa 16 – 17 godina, a adolescenti danas imaju i više partnera nego bivše generacije(15). Prema najnovijim istraživanjima, u Češkoj je 19,4% djevojaka imalo prvo spolno iskustvo prije 15. godine života, dok je kod dječaka rezultat manji, 16% njih je imalo prvo spolno iskustvo prije 15. godine života. Broj češke djece koja su imala prvo spolno iskustvo prije 15. godine života znatno se povećao naspram istraživanja iz 2010. godine(16). Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u Hrvatskoj je u 2016. godini zabilježeno 29 slučaja sifilisa, što je 5 slučajeva više nego u 2015. godini. Tijekom 2014. godine zabilježen je 51 slučaj sifilisa, dok je godinu ranije uz 80 slučajeva sifilisa zabilježen i jedan smrtni slučaj(17). U Njemačkoj je u 2014. broj slučajeva sifilisa bio 5718, u Velikoj Britaniji 4656 (2013. godine 3573), Španjolskoj 3568, Švedskoj 244, Portugalu 356 i u Sloveniji 23(18). Stopa incidencije klamidije u Hrvatskoj se u posljednje dvije godine smanjuje. Tijekom 2016. godine zabilježeno je 229 slučajeva oboljenja od klamidije, a godinu ranije, 2015., zabilježeno je 332 slučaja, dok je tijekom 2014. godine zabilježeno čak 386 slučaja oboljelih od klamidije(17). Broj oboljelih od gonoreje također se smanjuje, tako je tijekom prošle 2016. godine oboljelo 13 osoba, a 2015. godine zabilježeno je 18 slučajeva oboljenja. Tijekom 2014. godine od

gonoreje su u Hrvatskoj oboljele sveukupno 23 osobe(17). Do sada je u Hrvatskoj tijekom 2017. godine zabilježeno 8 slučajeva gonoreje i 9 slučajeva sifilisa(18).Epidemiologija gonoreje u drugim europskim zemljama od 2008. godine u stalnom je rastu, tri puta češće se bilježi kod muškaraca nego kod žena. Naime 2014. je godine u Velikoj Britaniji zabilježen 38361 slučaj (2012. godine 32493), u Švedskoj je tijekom 2014. godine zabilježeno 1337 slučajeva, u Španjolskoj 4562 oboljelih od gonoreje, a u susjednom im Portugalu samo 201zabilježen slučaj. U Sloveniji je tijekom 2014. godine 61 osoba oboljela od gonoreje, a u Belgiji je zabilježeno 1119 slučajeva oboljelih od gonoreje(18).

Osim spolno prenosivih bolesti, kao česta posljedica neodgovornog spolnog ponašanja i prijevremenog stupanja u spolne odnose, javlja se i problem maloljetničke, najčešće neželjene, trudnoće, a posljedica su nekorištenja kontracepcijskih sredstava. Tijekom 2016. godine u Hrvatskoj je zabilježeno 37107 poroda. Broj poroda u rodilja koje imaju 14 ili manje godina starosti je 4, odnosno 0,01%. Broj adolescentskih poroda, odnosno rodilja između 15 – 19 godina starosti je 1069, što čini 2,88% od ukupnih poroda. Vrlo bitna je činjenica da se smanjuje broj i pada učestalost poroda u adolescentica. Tako je tijekom 2016. godine zabilježeno 9.2/1000 žena u dobi od 15 – 19 godina dok ih je godinu prije, u 2015. godini, bilo 9.7/1000. Kroz 2015. godinu bilo je 306 rodilja maloljetne dobi (djevojaka dobne starosti 17 ili manje navršenih godina), a tijekom 2016. godine zabilježeno je 259 maloljetničkih poroda, stoga možemo zaključiti da se smanjuje broj i učestalost maloljetničkih trudnoća. Tijekom 2015. i 2016. godine zabilježen je jednak broj poroda u rodilja s navršenih 15 ili manje godina; u svakoj godini po 4(19). U 2015. godini zabilježeno je 86 slučajeva pobačaja maloljetnih trudnica, a među njima dvije su bile mlađe od 15 godina(19). Tijekom 2012. godine je zabilježeno 193 legalno induciranih prekida trudnoće u maloljetnica što čini 5,4% ukupnih namjernih prekida, a u mladih djevojaka do 19 navršenih godina je registrirano još 104 namjerna prekida koji zajedno čine 8,3% namjernih prekida trudnoće(20).

1.3. Kontracepcija – metoda zaštite od neželjenih trudnoća i spolno prenosivih bolesti

Primarna metoda prevencije prijenosa i zaraženja spolnom prenosivim bolestima i zaštite od neželjenih trudnoća zasigurno je upotreba kontracepcijskih sredstava. Kontracepcija je nastala od dvije riječi: „*contra*“ – što znači protiv, i „*ception*“ – što znači zametak. Takva sredstva imaju veliki utjecaj na prirodne procese ljudske reprodukcije, a za cilj imaju prevenciju neželjenih trudnoća, odnosno sprječavanje istih. U današnje vrijeme postoji mnogo vrsta kontracepcijskih sredstava i metoda, a one se dijele na(21):

- prirodne metode kontracepcije (metoda računanja „sigurnih“ dana, prekid spolnog odnosa prije ejakulacije),
- postkoitalnu kontracepciju (maternični ulošci, pilule za kontracepciju),
- unutaruteričnu kontracepciju (unutaruterični ulošci),
- sterilizaciju,
- kemijsku kontracepciju (spermicidi),
- mehaničku kontracepciju (muški i ženski kondom, dijafragma),
- hormonsku kontracepciju (oralna hormonska kontracepcija, hormonska kontracepcija s dugotrajnim djelovanjem).

Kontracepcijska sredstva također služe za prevenciju spolno prenosivih bolesti koje su globalni javnozdravstveni problem današnjice, a najugroženija skupina su upravo adolescenti. Posljedice neliječenja spolno prenosivih bolesti mogu imati veliki utjecaj na zdravlje i plodnost u kasnijoj životnoj dobi. Najčešći uzroci slabije primjene kontracepcijskih sredstava kod adolescenata su nedostatak kontracepcijskog sredstva u trenutku kada ga trebaju primijeniti, manjak motivacije za primjenu kontracepcije koji je, u većini slučajeva, povezan s nedostatnim znanjem i nekvalitetnom edukacijom o važnosti njihove primjene, te neočekivanost spolnog kontakta što ukazuje na nespremnost i preuranjeni ulazak adolescenata u spolne odnose(22). Iako su ženska kontracepcijska sredstva vrlo učinkovita u sprječavanju neželjene trudnoće, neke žene ih ne mogu koristiti zbog nuspojava kontracepcije i vlastitog zdravstvenog stanja.

Stoga, postoji velika potreba za muškim kontraceptivima kako bi se spriječile nenamjerne trudnoće, također i prevencija spolno prenosivih bolesti. Trenutno, učinkovite kontracepcijske mogućnosti muškog spola su kondomi u svrhu prevencije spolno prenosivih bolesti i zaštite od neželjene trudnoće, te vazektomija u cilju sprječavanja oplodnje jajnih stanica i daljnjih trudnoća. Istraživanje iz rujna 2007. godine, koje je provedeno među adolescentima u sklopu edukacije, pod nazivom „Živjeti zdravu mladost“ pokazuju da 69,2% mladih koriste kondom kao kontracepciju, 10,5% koriste hormonalne pilule, a njih čak 20% ne koriste niti jednu metodu zaštite. Rezultati su također pokazali da je 42,6% adolescenata koristilo kondom prvi prvom spolnom odnosu. U istom istraživanju ispitanici su pokazali znanje o kontracepciji te je 84,5% njih odgovorilo točno da kondom štiti od spolno prenosivih bolesti, a čak 67% učenika procjenjuje da je osobni rizik za prijenos spolno prenosivih bolesti velik i vrlo velik. U jednom od pitanja adolescenti su morali zaokružiti koja od ponuđenih bolesti (klamidija, HPV, gonoreja, herpes, psorijaza) nije spolno prenosiva, a točno ih je odgovorilo trećina – 33,5%(23). Prema novijim istraživanjima iz 2011. godine, u pitanju o metodama kontracepcije, odnosno koje metode su im poznate, kondomi i pilule su bile najučestaliji odgovor, a isto tako najveći dio njih je odgovorio da je kondom najpouzdanija metoda zaštite. Na pitanje: „Koja metoda kontracepcije je ujedno i zaštita od spolno prenosivih zaraznih bolesti?“, 111, odnosno 76%, ispitanika je točno odgovorilo da je to kondom, dok je 35, odnosno 24%, ispitanika zaokružilo neku drugu metodu kontracepcije. Međutim, loše znanje su pokazali na pitanju: „Ako ste imali spolni odnos bez zaštite, u kojem vremenu vam liječnik treba umetnuti spiralu?“, samo 1 ispitanik, odnosno 0,7% je odgovorio točno. Kao najpoznatije spolno prenosive bolesti adolescenti su označavali hepatitis B i C te HIV, a svrbež spolnih organa je bio najučestaliji odgovor u vezi simptoma spolno prenosivih bolesti. Najviše informacija o spolnom zdravlju su dobivali u školi i od prijatelja, a puno rjeđe od obitelji i liječnika(3).

Rad na prevenciji širenja spolno prenosivih bolesti i smanjenju pojave neželjenih trudnoća temelj je za očuvanje reproduktivnog zdravlja, a primarna zadaća upravo je edukacija i rad s adolescentima prije njihovog ulaska u aktivni spolni život. Adolescenti sve ranije stupaju u spolne odnose te kao posljedica

toga dolazi do širenja spolno prenosivih bolesti i pojave neželjenih trudnoća, najčešće uzrokovanih upravo lošom informiranosti. Spolni odgoj predstavlja temelj za odgovorno roditeljstvo u kasnijem životu, odnosno na razini zrele dobi osobe te je iz tog razloga potrebno provoditi i posebno promicati programe zaštite reproduktivnog zdravlja(24). Edukacija mladih, prvenstveno prije njihovih prvih spolnih iskustava, kroz adekvatan pristup i metode zdravstvenog odgoja temelj je za razvijanje stavova i znanja s ciljem unaprjeđenja i očuvanja reproduktivnog zdravlja, no bez suvremenog kvalitetnog zdravstvenog odgoja u odgojno-obrazovnim ustanovama pozitivni pomaci na planu očuvanja, zaštite i kontrole reproduktivnog zdravlja bit će gotovo neznatni.

2. CILJ RADA

Cilj rada je anketnim upitnikom (u prilogu) ispitati stavove i znanje učenika srednjih škola i njihovih roditelja o spolnosti.

3. ISPITANICI I METODE

U istraživanju provedenom od 1.3.2017. do 1.6. 2017. sudjelovalo je 130 učenika srednje škole, u dobi od 17-19 godina, te jedan ili oba roditelja svakog od učenika. Ispitanici dolaze iz tri istraživačke skupine iz različitih dijelova i županija Hrvatske:

- a) Splitsko-dalmatinska županija – grad Split
- b) Bjelovarsko-bilogorska županija – grad Bjelovar
- c) Osječko-baranjska županija – grad Našice

Prvu istraživačku skupinu činili su učenici trećih i četvrtih razreda srednje medicinske škole u Splitu i njihovi roditelji. Drugu istraživačku skupinu činili su učenici trećih i četvrtih razreda srednje gimnazije, komercijalne i medicinske škole u Bjelovaru i njihovi roditelju. U treću skupinu ispitanika uključeni su roditelji te učenici trećih i četvrtih razreda gimnazije u Našicama.

U svrhu ispitivanja korišten je anketni upitnik u prilogu. Anketa se ispunjavala dobrovoljno te je bila u potpunosti anonimna, a za maloljetne ispitanike je dobiven pismeni pristanak roditelja. Za analizu podataka korišten je program Microsoft Excel 2010. Istraživanje se provodilo prema načelima Helsinške deklaracije i preporukama dobre kliničke prakse, uz odobrenje Etičkog povjerenstva škola u kojima je anketiranje provedeno. Ovisno o broju točnih odgovora, od ispitanika se tražilo da zaokruže jedan ili više odgovora, dok su na neka pitanja odgovarali opisno. Za ispitivanje stavova i znanja o spolnosti, spolnom i seksualnom zdravlju, kontracepciji korišteni su upitnici:

- a) upitnik o općim podacima ispitanika
- b) standardizirani upitnik „Upitnik o kontracepciji i seksualnom zdravlju“, pitanja u upitniku su podijeljena u 5 zasebnih cjelina, a cilj je bio odrediti znanje učenika i roditelja o: menstrualnom ciklusu, kontracepciji, hitnoj kontracepciji, spolno prenosivim bolestima, te o načinima saznanja informacija(25)

- c) standardizirani upitnik o stavovima ispitanika u vezi spolnog zdravlja „Stavovi o spolnom zdravlju“, koji sadržava 50 pitanja na kojih su ispitanici mogli odgovoriti s: 1 – nimalo se ne slažem, 2 – ne slažem se, 3 – ne mogu se odlučiti, 4 – slažem se, 5 – u potpunosti se slažem(26)

Zbog nedovoljnog broja odgovorenih anketnih upitnika koje su ispunjavali roditelji, nisu obrađeni niti su u istraživanju opisani stavovi i znanja roditelja o spolnosti. Također, zbog nepotpuno ispunjenih upitnika „Stavovi o spolnom zdravlju“, rezultati nisu obrađeni u istraživanju.

4. REZULTATI

4.1. Podaci o ispitanicima

U tablici 4.1 prikazani su podaci o ukupnom broju ispitanika, o školama koju pohađaju učenici te o određenom broju učenika u školama.

Tablica 4.1 – podaci o ispitanicima

ŠKOLA	BROJ UČENIKA	POSTOTAK	UKUPNO
gimnazija	76	58,5%	130
komercijalna	12	9,2%	
medicinska	42	32,3%	

Tablica 4.2 prikazuje omjer muškog i ženskog spola među ispitanicima.

Tablica 4.2 – podaci o spolu ispitanika

SPOL	BROJ	POSTOTAK
ženski	89	68,5%
muški	41	31,5%
UKUPNO	130	

4.2. Znanje ispitanika o menstrualnom ciklusu

Na pitanje *u kojem dijelu menstrualnog ciklusa djevojke imaju najveći rizik da zatrudne* najveći dio, odnosno 95 (73,1%) ispitanika, odgovorilo je točno. U tablici 4.3 prikazani su svi ponuđeni odgovori na to pitanje te broj odgovora zajedno sa postotkom.

Tablica 4.3

<i>U kojem dijelu menstrualnog ciklusa djevojke imaju najveći rizik da zatrudne?</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	POSTOTAK
a) u vrijeme menstrualnog ciklusa	0	0%
b) u sredini ciklusa	95	73,1%
c) malo prije menstrualnog ciklusa	26	22,3%

d) ne znam	6	4,6%
UKUPNO	100	100%

Tablica 4.4. prikazuje da je 86 (66,2%) ispitanika odgovorilo da djevojka može zatrudnjeti za vrijeme menstrualnog krvarenja, a 37 (28,5%) je odgovorilo da ne može. Sedam (5,4%) ispitanika je odgovorilo da ne zna odgovor na pitanje.

Tablica 4.4

<i>Može li djevojka zatrudnjeti za vrijeme menstrualnog krvarenja?</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	POSTOTAK
a) da	86	66,2%
b) ne	37	28,5%
c) ne znam	7	5,4%
UKUPNO	130	100%

Kod pitanja *može li djevojka zatrudnjeti pri prvom spolnom odnosu* niti jedan ispitanik se nije izjasnio da ne zna odgovor na pitanje, a točno su odgovorila 123 (94,6%) ispitanika, dok je 7 (5,4%) ispitanika odgovorilo da djevojka ne može zatrudnjeti pri prvom spolnom odnosu. Tablica 4.5 prikazuje ponuđene odgovore te broj odgovora zajedno s postotkom.

Tablica 4.5

<i>Može li djevojka zatrudnjeti pri prvom spolnom odnosu?</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	POSTOTAK
a) da	123	94,6%
b) ne	7	5,4%
c) ne znam	0	0%
UKUPNO	130	100%

4.3. Znanje ispitanika o kontracepciji

Od 130 ispitanika, njih 92 (70,8%) odgovorilo je točno na pitanje *mogu li mlađi od 16 godina nabaviti legalno kontracepcijska sredstva*, a njih 21 (16,2%) je netočno odgovorilo na pitanje. Ukupno 17 (13,1%) ispitanika nije znalo odgovor na ovo pitanje. Tablica 4.6 prikazuje ponuđene odgovore na pitanje te broj odgovora zajedno sa postotkom.

Tablica 4.6

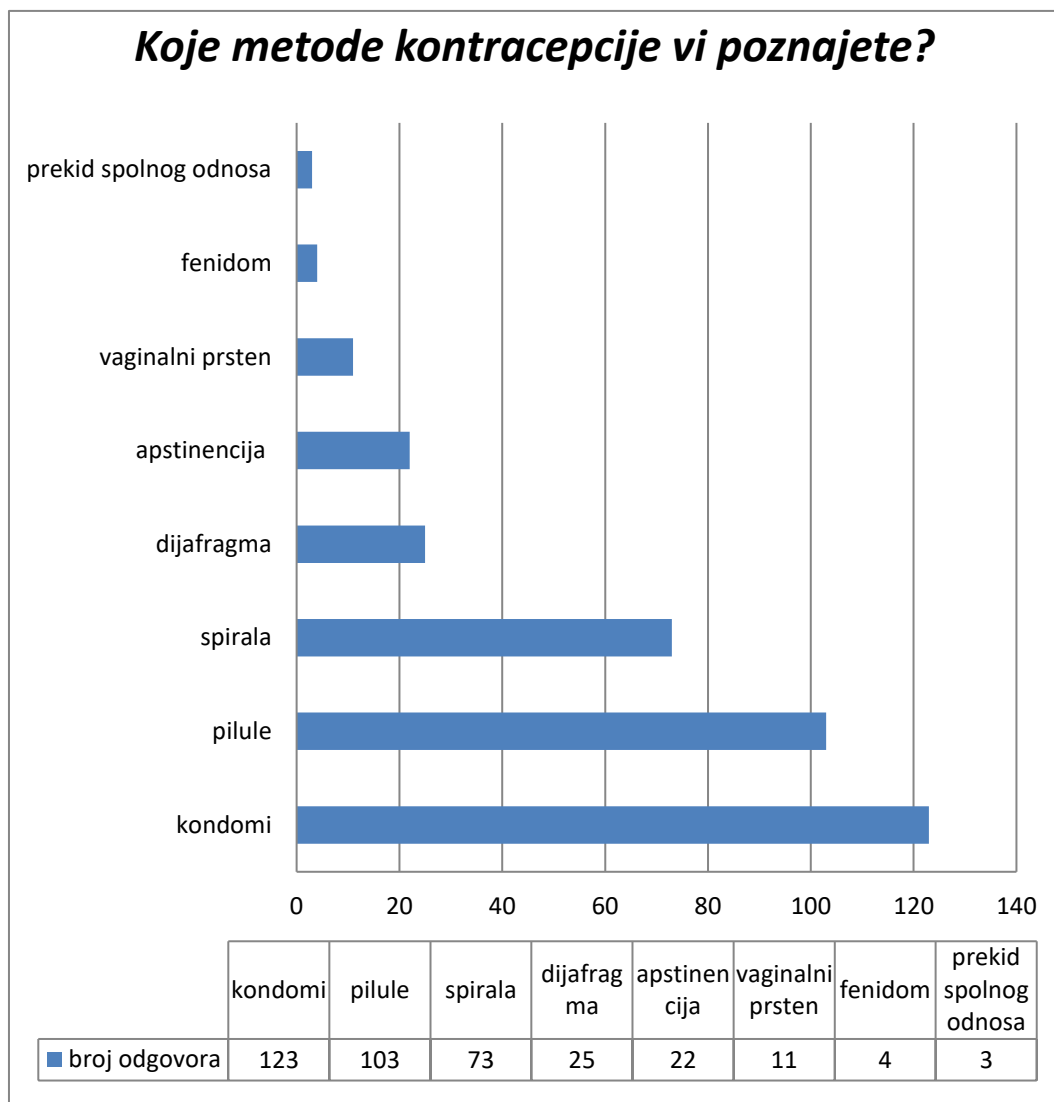
<i>Mogu li mlađi od 16 godina nabaviti legalno kontracepcijska sredstva?</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	UDIO
a) da	92	70,8%
b) ne	21	16,2%
c) ne znam	17	13,1%
UKUPNO	130	100%

Tablica 4.7 prikazuje ponuđene odgovore i postotak odgovora, a drugo pitanje o kontracepciji *ako djevojka stara 15 godina ode sama svom liječniku i traži savjet o kontracepciji, hoće li liječnik obavijestiti njezine roditelje o njezinom posjetu*, samo je 35 (26,9%) ispitanika odgovorilo točno. Više od polovice ispitanika, njih 68 (52,3%) je odgovorilo netočno dok 27 (20,8%) nije znalo odgovor na pitanje.

Tablica 4.7

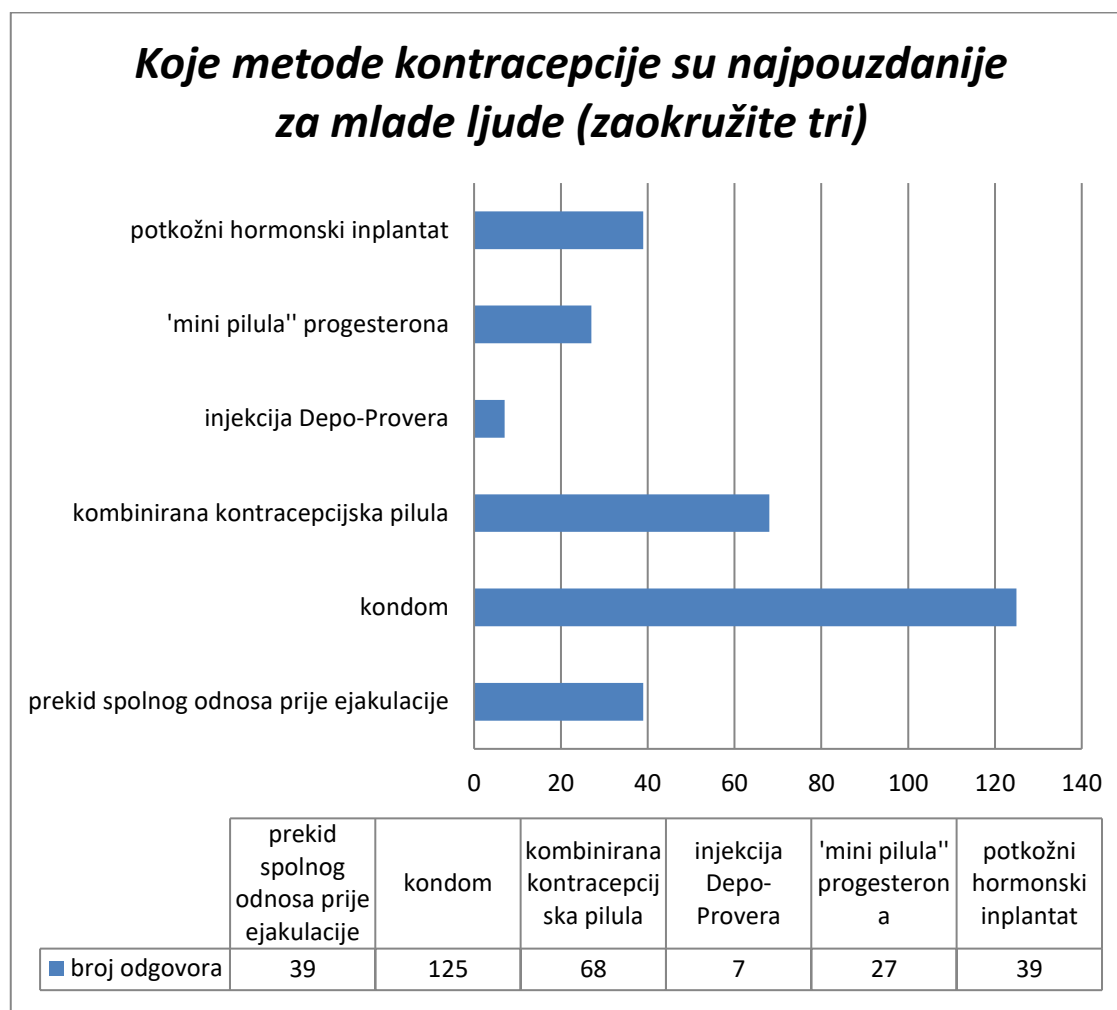
<i>Ako djevojka stara 15 godina ode sama svom liječniku i traži savjet o kontracepciji, hoće li liječnik obavijestiti njezine roditelje o njezinom posjetu?</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	POSTOTAK
a) da	68	52,3%
b) ne	35	26,9%
c) ne znam	27	20,8%
UKUPNO	130	100%

Na trećem pitanju o kontracepciji ispitanici su sami nadopisivali koje su im metode kontracepcije poznate, a kao najučestalija metoda pokazali su se kondomi, jer je njih napisalo 123 (94,6%) ispitanika, a druga najučestalija metoda prema broju odgovora su kontracepcijske pilule; njih je napisalo 103 (79,2%).

Grafikon 1 – prikaz raspodjele odgovora na pitanje *koje metode kontracepcije vi poznajete*

U upitniku je od ispitanika traženo da zaokruže tri, za njih najpouzdanije, metode kontracepcije. Ispitanici su kao najpouzdaniju metodu označili kondom, a najrjeđe označena metoda je injekcija Depo-Provera.

Grafikon 2 – prikaz raspodjele odgovora na pitanje *koje metode kontracepcije su najpouzdanije za mlade ljude*

4.4. Znanje ispitanika o hitnoj kontracepciji

U prvom pitanju o hitnoj kontracepciji ispitanici su trebali zaokružiti za koju od ponuđenih hitnih kontracepcija su čuli. Iako su oba odgovora točna i oba su mogla biti zaokružena, njih 38 (29,2%) je znalo za drugu metodu dok je 117 (90%) ispitanika znalo za prvu metodu. U tablici 4.8. prikazani su ponuđeni odgovori na pitanje i broj odgovora zajedno sa postotkom.

Tablica 4.8

<i>Za koju metodu hitne kontracepcije ste čuli? (zaokružite jedan ili više odgovora)</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	POSTOTAK
a) hormonska pilula poslije spolnog odnosa – "pilula jutro poslije"	117	90%
b) hitna pilula	38	29,2%

Za pitanje *ako ste imali spolni odnos bez kontracepcijske zaštite, u kojem vremenu trebate uzeti kontracepcijsku pilulu*, znanje ispitanika je bilo podijeljeno, a njih 30 (23,1%) je odgovorilo točno – do 72 sata, dok 27 (20,8%) ispitanika nije znalo odgovor na pitanje. Tablica 4.9 prikazuje i ostale ponuđene odgovore te njihov postotak.

Tablica 4.9

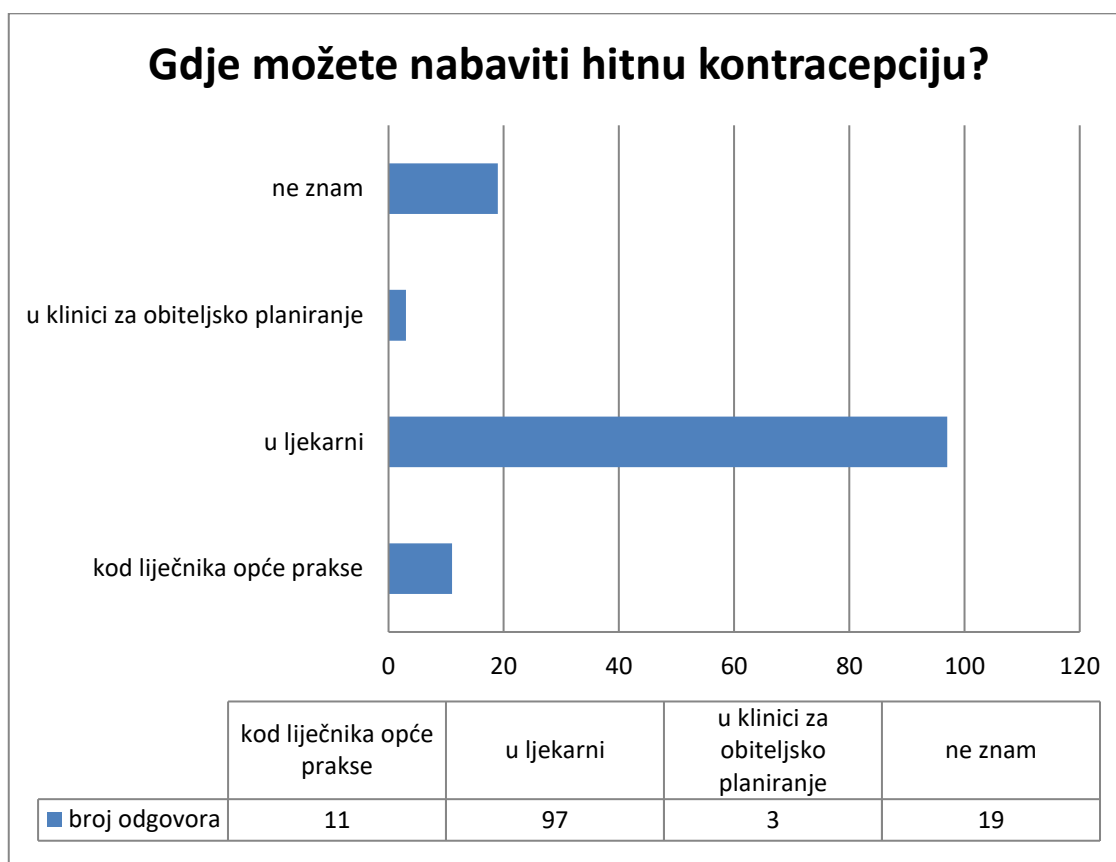
<i>Ako ste imali spolni odnos bez kontracepcijske zaštite, u kojem vremenu trebate uzeti kontracepcijsku pilulu?</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	POSTOTAK
a) do 12 sati	31	23,8%
b) do 24 sata	35	26,9%
c) do 48 sati	7	5,4%
d) do 72 sata	30	23,1%
e) do 1 tjedan	0	0%
f) ne znam	27	20,8%
UKUPNO	130	100%

Na pitanje *ako ste imali spolni odnos bez kontracepcijske zaštite, u kojem vremenu Vam liječnik treba umetnuti spiralnu*, najveći dio ispitanika, odnosno njih 80 (61,5%) je zaokružilo da ne zna točan odgovor, a samo je 7 (5,4%) ispitanika zaokružilo točan odgovor – razdoblje do 5 dana. Tablica 4.10 prikazuje i ostale ponuđene odgovore te njihov postotak.

Tablica 4.10

<i>Ako ste imali spolni odnos bez kontracepcijske zaštite, u kojem vremenu Vam liječnik treba umetnuti spiralu?</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	UDIO
a) do 24 sata	32	24,6%
b) do 72 sata	11	8,5%
c) do 5 dana	7	5,4%
d) do 7 dana	0	0%
e) ne znam	80	61,5%
UKUPNO	130	100%

Najveći broj ispitanika, njih 97 (74,6%) odabrao je ljekarnu kao mjesto gdje se može nabaviti hitna kontracepcija, iako se hitna kontracepcija može nabaviti još i kod liječnika opće prakse, u stanici hitne službe te u klinici za obiteljsko planiranje.

Grafikon 3 – prikaz raspodjele odgovora na pitanje *gdje možete nabaviti hitnu kontracepciju*

Tablica 4.11 prikazuje da je 23 (17,7%) ispitanika odgovorilo točno kako u prevenciji trudnoće hitna kontracepcija ima manji učinak nego kontracepcijska pilula. Ukupno 58 (44,6%) ispitanika nije znalo odgovor na pitanje, a njih 24 (18,5%) je odgovorilo da hitna kontracepcija i kontracepcijska pilula imaju isti učinak u prevenciji trudnoće. Da hitna kontracepcija ima veći učinak nego kontracepcijska pilula odgovorilo je 25 (19,2%) ispitanika.

Tablica 4.11

<i>Koliko je u prevenciji trudnoće djelotvorna pilula za hitnu kontracepciju u usporedbi sa kontracepcijskom pilulom?</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	UDIO
a) ima manji učinak nego kontracepcijska pilula	23	17,7%
b) ima isti učinak nego kontracepcijska pilula	24	18,5%
c) ima veći učinak nego kontracepcijska pilula	25	19,2%
d) ne znam	58	44,6%
UKUPNO	130	100%

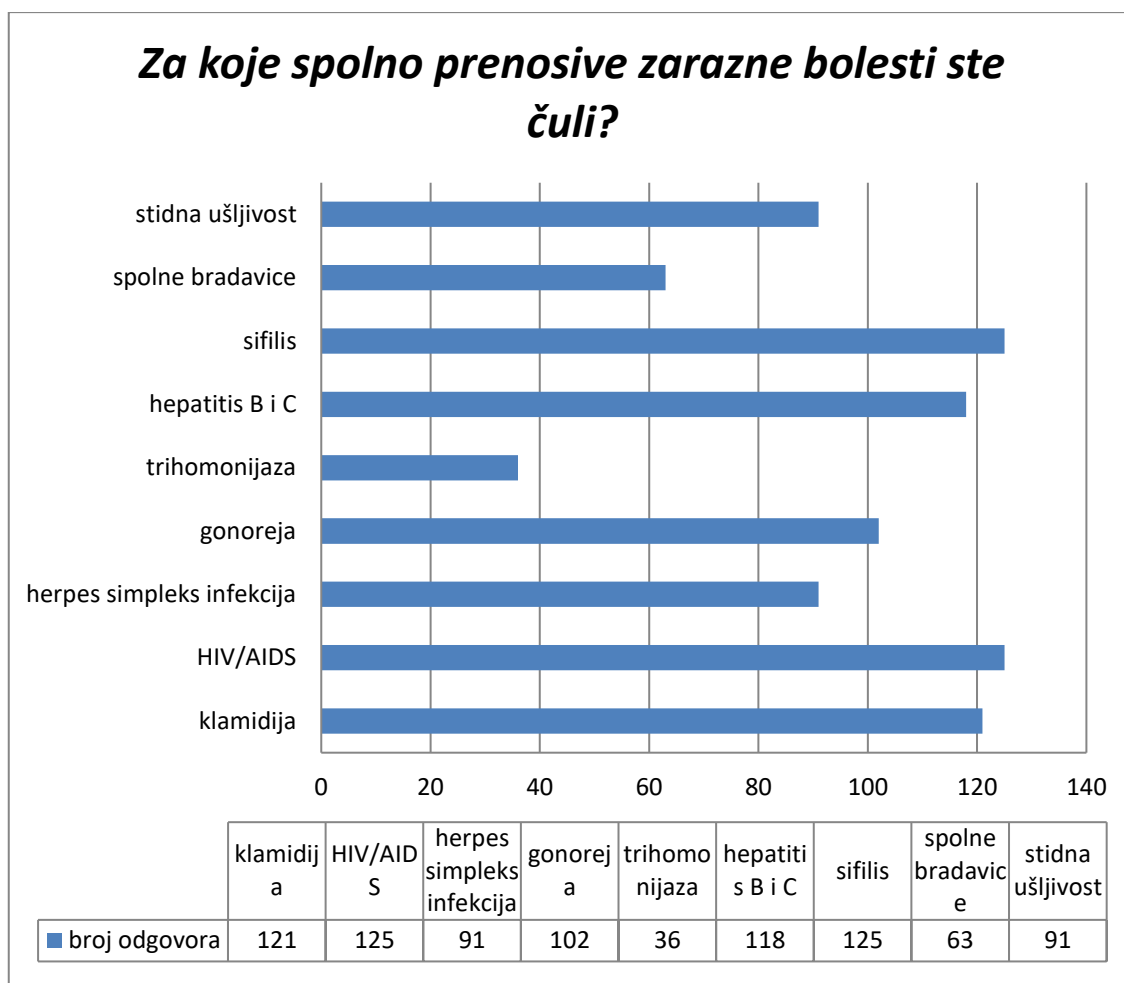
U tablici 4.12 prikazani su rezultati za pitanje *koliko je sigurna pilula za hitnu kontracepciju*, a samo 24 (18,5%) ispitanika je odgovorilo točno, odnosno da je sigurnija nego kontracepcijska pilula.

Tablica 4.12

<i>Koliko je sigurna pilula za hitnu kontracepciju?</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	UDIO
a) sigurnija nego kontracepcijska pilula	24	18,5%
b) mnogo štetnija nego kontracepcijska pilula	21	16,2%
c) isto opasna kao kontracepcijska pilula	36	27,7%
d) ne znam	49	37,7%
UKUPNO	130	100%

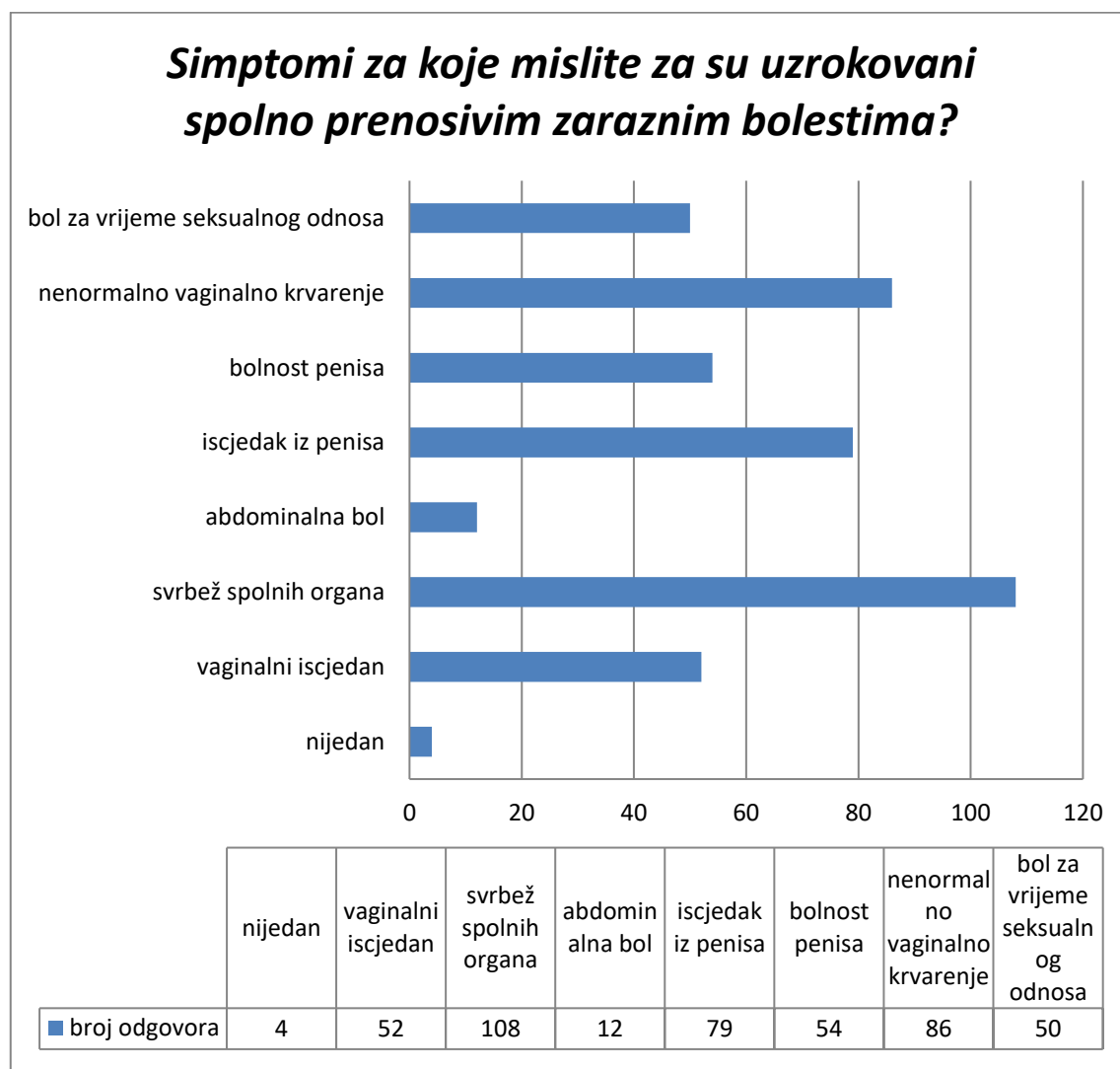
4.4. Znanje ispitanika o spolno prenosivim zaraznim bolestima

HIV, sifilis, klamidija i hepatitis B i C su najčešće odabirani odgovori za bolesti koje pripadaju spolno prenosivim zaraznim bolestima, a trihomonijaza je najrjeđe prepoznata spolno prenosiva zarazna bolest.

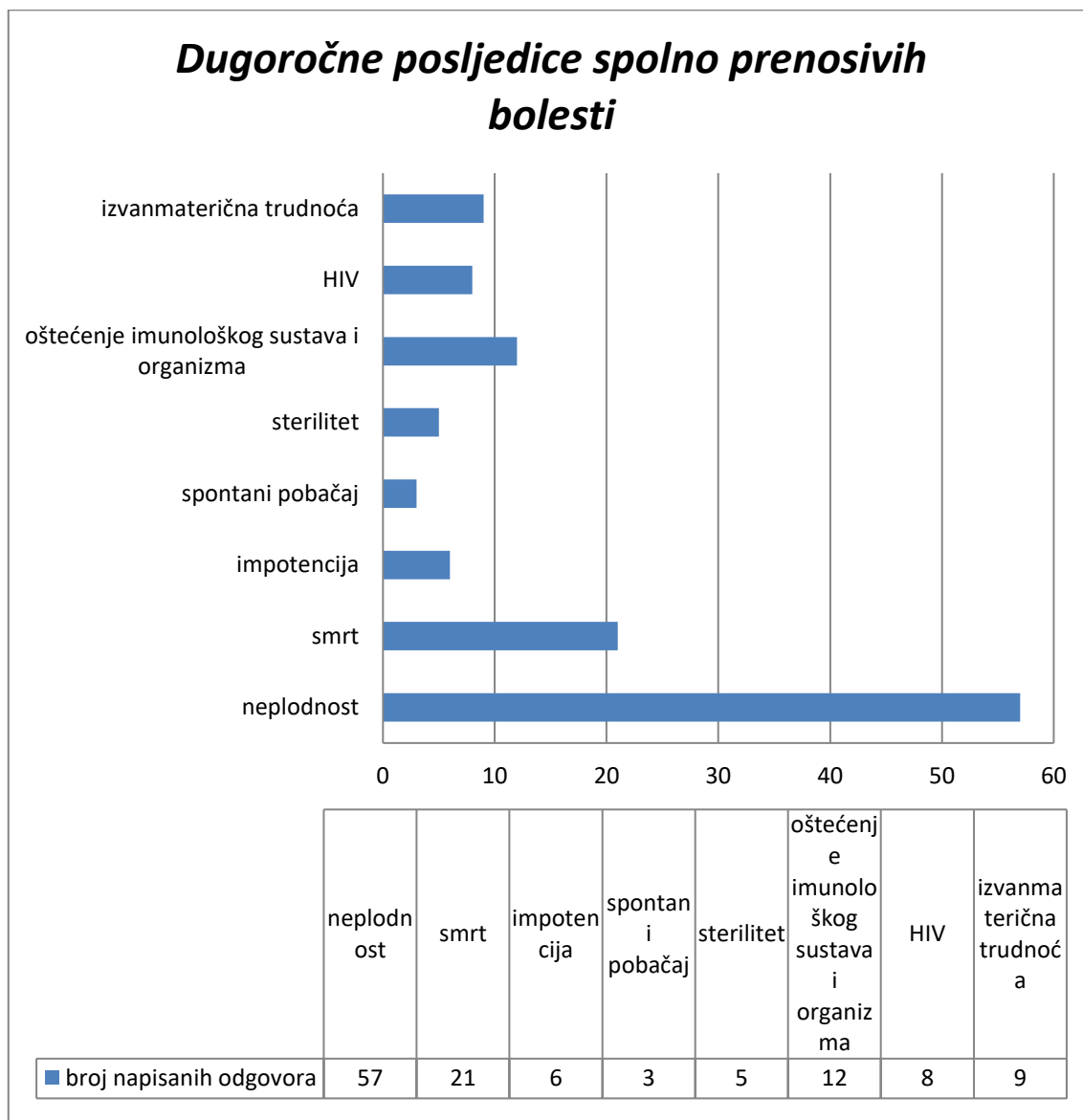
Grafikon 4 – prikaz raspodjele odgovora na pitanje *za koje spolno prenosive zarazne bolesti ste čuli*

Simptomi koji su najčešće prepoznati kao uzrokovani spolno prenosivim zaraznim bolestima su svrbež spolnih organa i nenormalno vaginalno krvarenje, dok je abdominalna bol najrjeđe zaokružena kao simptom uzrokovan spolno prenosivim zaraznim bolestima.

Grafikon 5 – prikaz raspodjele odgovora na pitanje *simptomi za koje mislite da su uzrokovani spolno prenosivim zaraznim bolestima*

Kao najčešću dugoročnu posljedicu spolno prenosivih zaraznih bolesti ispitanici su napisali neplodnost, dok je spontani pobačaj najmanje prepoznat kao dugoročna posljedica tih bolesti.

Grafikon 6 – prikaz raspodjele odgovora na pitanje o dugoročnim posljedicama spolno prenosivih bolesti

Na pitanje *zaokružite koje od sljedećih metoda kontracepcije ujedno zaštićuju i od spolno prenosivih bolesti*, većina ispitanika, njih 103 (79,2%), je odgovorila točno da je to kondom, a 23 (17,7%) ispitanika nije znalo odgovor na pitanje, dok su ostali zaokružili neki drugi ponuđeni odgovor. Tablica 4.13 prikazuje ostale ponuđene odgovore te broj odgovora zajedno sa postotkom.

Tablica 4.13

<i>Zaokružite koje od sljedećih metoda kontracepcije zaštićuju i od spolno prenosivih zaraznih bolesti?</i>		
PONUĐENI ODGOVORI	BROJ ODGOVORA	POSTOTAK
a) kontracepcijska pilula	10	7,7%
b) spirala	11	8,5%
c) kondom	103	79,2%
d) injekcija Depo-Provera	2	1,5%
e) ne znam	23	17,7%

5. RASPRAVA

Ispitanici su pokazali dobro znanje o menstrualnom ciklusu te ih je većina ponudila točne odgovore na pitanja o menstrualnom ciklusu. Posebno veliki postotak točnih odgovora bio je u prvom pitanju, čak 73,1% ispitanika odgovorilo je točno, što je za desetak posto više nego u istraživanju provedenom 2011. godine (3). Također, u istom prethodno navedenim istraživanju postotak točnih odgovora za drugo pitanje o menstrualnom ciklusu iznosio 53,4%, a u ovome istraživanju na isto pitanje je točno odgovorilo 66,2% ispitanika (3). Uzimajući u obzir prethodna dva pitanja o menstrualnom te odgovore u oba istraživanja možemo zaključiti kako je znanje o menstrualnom ciklusu među adolescentima u pozitivnom porastu, dok je broj točnih odgovora za treće pitanje o menstrualnom ciklusu gotovo jednak u oba istraživanja; 94,5% točnih odgovora u istraživanju iz 2011. godine te 94,6% točnih odgovora u ovome istraživanju(3). Iako je postotak točnih odgovora za treće pitanje, o tome može li djevojka zatrudnjeti pri prvom spolnom odnosu, u oba istraživanja veoma visok te su ispitanici pokazali odlično znanje u vezi toga pitanja, adolescenti baš ne primjenjuju znanje u praksi jer prema istraživanju u sklopu edukacije "Živjeti zdravu mladost" više od polovine, odnosno 57,4% adolescenata, potvrdilo da nisu koristili nikakvo kontracepcijsko sredstvo prvi prvom spolnom odnosu(23).

Za pitanja o kontracepciji postotak točnih odgovora je bio manji nego u usporedbi s pitanjima o menstrualnom ciklusu. Tako je na prvo pitanje o kontracepciji 70,8% ispitanika dalo točan odgovor, a poražavajući rezultat bio je za drugo pitanje o menstrualnom ciklusu gdje je samo 26,9% ispitanika dalo točan odgovor, što je daleko ispod trećine, dok je točan odgovor na isto to pitanje u istraživanju provedenom 2011. godine točno odgovorilo čak 47,3% ispitanika, što je čak 20,4% više točnih odgovora(3). S obzirom da kontracepcijska sredstva imaju svrhu prevencije spolno prenosivih bolesti, a najčešće među adolescentima, za očekivati je da će ispitanici imati dobro znanje o istima, a to su i pokazali jer kao metode kontracepcije koje poznaju najčešće su odabrali upravo kondome i kontracepcijske pilule. Uzimajući u obzir istraživanje u sklopu edukacije pod nazivom „Živjeti zdravu mladost", gdje se

69,2% mladih izjasnilo da koriste kondom kao kontracepciju, možemo ustvrditi da je kondom zasigurno najpopularnije i najčešće upotrebljavano kontracepcijsko sredstvo jer gotovo svi za njega znaju, a više od dvije trećine adolescenata ga koristi (23). Također, kondom je bio najčešće odabran odgovor na pitanju o najpouzdanijim metodama kontracepcije što ponovno potvrđuje da je kondom najpoznatije i najpopularnije kontracepcijsko sredstvo među mladima.

S obzirom da se o kontracepciji i kontracepcijskim sredstvima ne educira mlade na onoj razini na kojoj bi to bilo zadovoljavajuće i kvalitetnije, a ostvarivo ponajviše kroz školstvo, odnosno obrazovni sustav, metode hitne kontracepcije su jedan bitan dio cjelokupne teme kontracepcije, a adolescenti su i u ovome istraživanju pokazali loše znanje o tome. Iako je 90% mladih čulo za hormonsku pilulu poslije spolnog odnosa popularog naziva „pilula jutro poslije“, samo 23,1% ispitanika je zna da se hitna kontracepcijska pilula treba uzeti do 72 sata nakon spolnog odnosa, što bi značilo da 76,9% ispitanika nije znalo točan odgovor na ovo pitanje. Ipak, znanje o vremenskom razdoblju uzimanja hitne kontracepcijske pilule je u pozitivnom porastu naspram znanja adolescenata iz 2011. godine kada je samo 12,3% odgovorilo točno na isto pitanje(3). Također i u sljedećem pitanju o hitnoj kontracepciji adolescenti su pokazali neznanje. Samo je 5,4% ispitanika točno odgovorilo da nakon spolnog odnosa bez kontracepcijske zaštite liječnik treba umetnuti spiralu u razdoblju od 5 dana, što znači da 94,6% ispitanika nije znalo točan odgovor, dok je prema istraživanju iz 2011. godine samo 0,7% ispitanika dalo točan odgovor na isto pitanje(3). Loše znanje se nastavlja i u sljedećem pitanju gdje 81,5% ispitanika ne zna da je hitna kontracepcija sigurnija nego kontracepcijska pilula, dok je 17,7% ispitanika znalo da hitna kontracepcija ima manji učinak nego kontracepcijska pilula u svrhu prevencije trudnoće. Slične rezultate pokazuje i istraživanje iz 2011. godine u kojemu 85,6% ispitanika nije znalo da je hitna kontracepcija sigurnija nego kontracepcijska pilula, a 9,6% je dalo točan odgovor na pitanje o učinku hitne kontracepcije u usporedbi s kontracepcijskom pilulom(3). Kao uzrok ovakve poražavajuće statistike i neznanja adolescenata svakako je nedostatna i nedovoljna edukacija. Prema rezultatima istraživanja adolescenti bi hitnu

kontracepciju najčešće nabavljali u ljekarni iako ju mogu nabaviti još i kod liječnika opće prakse, te u klinici za obiteljsko planiranje i stanici hitne službe.

Između devet ponuđenih spolno prenosivih zaraznih bolesti, ispitanici su najučestalije zaokružili sifilis, klamidiju i HIV/AIDS. Sifilis i HIV/AIDS su među najpoznatijim svjetskim spolno prenosivim zaraznim bolestima te se ispitanici svakodnevno mogu susresti s mnogim medijskim i ostalim sadržajima koji govore o njima, stoga ne čudi da su ispitanici baš njih najčešće odabrali. Prema podacima Hrvatskog zavoda za javno zdravstvo u Hrvatskoj 2016. zabilježeno je tek 29 slučajeva sifilisa i 77 novih slučajeva HIV-a/AIDS-a(17). zbog svjetske popularnosti upravo te dvije bolesti uvijek će naći svoje mjesto u vrhu svake ljestvice povezane sa spolno prenosivim zaraznim bolestima. Klamidija se u Hrvatskoj puno učestalije pojavljuje nego sifilis i HIV/AIDS. Iako u stalnom padu, broj zabilježenih slučajeva oboljenja od klamidije u Hrvatskoj tijekom 2016. godine je 229(17.) Upravo visok broj oboljenja opravdava klamidiju kao jednu od najčešće poznatijih spolno prenosivih bolesti među ispitanicima. Također, ispitanici su često zaokruživali i gonoreju od koje je tijekom 2016. godine u Hrvatskoj oboljelo 13 osoba te se svake godine broj oboljelih od gonoreje smanjuje s obzirom na druge europske zemlje gdje je incidencija gonoreje u stalnom porastu(17,18). Među najčešće odabranim odgovorima još se nalaze i herpes simpleks infekcija i hepatitis B i C, dok je najrjeđe odabrana trihomonijaza. Kao simptom koji je uzrokovan spolno prenosivim bolestima najčešće je odabran svrbež spolnih organa, a najrjeđi odgovor je abdominalna bol. U istraživanju provedenom 2011. godine, svrbež spolnih organa također je najčešće odabran simptom, dok je najrjeđe odabran simptom boli za vrijeme seksualnog odnosa(3). Analizom odgovora na pitanje o dugoročnim posljedicama spolno prenosivih bolesti pokazalo se da je neplodnost najučestalije napisana posljedica, a među učestalijima su još i smrt te oštećenje imunološkog sustava i organizma, a spontani pobačaj je najmanje prepoznat kao dugoročna posljedica spolno prenosivih zaraznih bolesti. Iste rezultate pokazuje i istraživanje iz 2011. godine gdje je također neplodnost najčešća, a spontani pobačaj najrjeđa napisana dugoročna posljedica(3). U zadnjem pitanju upitnika 79,2% ispitanika je odgovorilo točno da je kondom metoda kontracepcije koja ujedno zaštićuje i od spolno prenosivih bolesti, dok je u

istraživanju u sklopu edukacije pod nazivom „Živjeti zdravu mladost“ na isto pitanje točno odgovorilo 84,5% ispitanika(23).

6. ZAKLJUČAK

Ovo istraživanje, kao i mnoga prethodna, pokazuje da, bez obzira na konstantno ukazivanje o problemima vezanih uz spolnost i reproduktivno zdravlje, ne postoji progresivan i kvalitetan program koji bi imao u cilju poboljšati i podići kvalitetu reproduktivnog zdravlja, a kao posljedicu prevenirati, odnosno smanjiti incidenciju pojave spolno prenosivih zaraznih bolesti i smanjiti broj neželjenih trudnoća u adolescenciji. Glavni uzrok lošeg reproduktivnog zdravlja upravo je neznanje, odnosno nekvalitetna i nedovoljna edukacija adolescenata koja započinje edukacijom u vlastitom domu, a nastavlja se kroz odgojno-obrazovni sustav. Međutim, svjedoci smo da velik broj adolescenata najčešće popušta pod pritiskom društva i/ili okoline te u takvim trenucima ignorira vlastitu savjest i znanje koje mu je u tome trenutnu od velike važnosti.

Adolescenti koji su bili ispitanici u ovome istraživanju pokazali su osrednje znanje o spolnosti, točnije o menstrualnom ciklusu, kontracepciji i hitnoj kontracepciji te o spolno prenosivim bolestima. Znanje su pokazivali u vezi općih stvari, koje uglavnom susreću od djetinjstva kroz medijske i ostale sadržaje, a ulazeći u dublju tematiku znanje im se proporcionalno smanjivalo. Također, posljedica takvog neznanja je i površno pružena edukacija o spolno prenosivim zaraznim bolestima i kontracepcijskim metodama, što kasnije dovodi do neodgovornog spolnog ponašanja, a posljedično tome i do širenja i povećanja broja zaraženih od spolno prenosivih zaraznih bolesti te incidencije maloljetničkih neželjenih trudnoća. Pravovremena i kvalitetna edukacija mladih kroz prilagođene programe i metode zdravstvenog odgoja glavna je okosnica za razvijanje znanja i pravilnih stavova koji će doprinijeti ponajviše očuvanju, a zatim i unaprjeđenju reproduktivnog zdravlja.

7. LITERATURA

1. World Health Organization. Health topics: Sexual and Reproductive health [Online]. 2017. Dostupno na: http://www.who.int/reproductivehealth/publications/general/lancet_1.pdf, datum pristupa: 27.8.2017.
2. Regina K, Aldo C. Reproductive health research challenges [Online]. 2017. Dostupno na: [Reproductive health research challenges](#), datum pristupa: 27.8.2017.
3. Puharić D. Analiza stavova prema spolnom zdravlju te poznavanja i primjene kontracepcije srednjoškolaca u tri kulturno različite sredine: Makarska, Imotski i Mostar. Magistarski rad. Sveučilište u Mostaru, Fakultet zdravstvenih studija, 2011.
4. Pavičić Baldini D. Dječja i adolescentna ginekologija. Urednici: Šimunić V, i sur. Ginekologija. Zagreb: Medicinska biblioteka; 2001. str. 161-76.
5. Prebeg Ž. Što je adolescentna medicina?. Paediatr. Croat, 1993;37:3-4.
6. ESPAD-Europsko istraživanje o pušenju, alkoholu i drogama među učenicima. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. 2007.
7. Juhović Markus V, Koder Krištof J, Jureša V. Stavovi o spolnosti i spolno ponašanje zagrebačkih srednjoškolaca. IV. simpozij o spolno prenosivim bolestima. Dubrovnik: 2002.
8. Kuzman M. Adolescencija, adolescenti, zaštita zdravlja. Hrvatski zavod za javno zdravstvo. Zagreb, 2009.
9. Lipozenčić J i suradnici. Dermatovenerologija. Zagreb. Medicinska naklada, 2008.

10. Kuzman M, Pejnović Franelić I, Pavić Šimetin I. Spolno ponašanje adolescenata u Hrvatskoj i edukacija o zaštiti protiv HPV-a. *Medix*. 2007;72/73:79-83.
11. Dabo J, Stojanović D, Janković S, Kosanović V, Bolf Malović M. Uloga školskog liječnika u zaštiti reprodukcijskog zdravlja mladih. *Medicina* 2004;42:31-5.
12. Štampar D, Beluhan A. Spolnost adolescenata u Hrvatskoj. *Arhiv zaštita majke i djeteta*. 1991;35:189-94.
13. Gruić-Koračin J, Džepina M, Beluhan A. Spolno ponašanje hrvatske mladeži i njen odnos prema kontracepciji. *Gynaecol Perinatol*. 1993;147-150.
14. Delfin D, Kruzić Lulić A, Pervan T. Spolno ponašanje učenika srednjih škola Velike Gorice. *Hrvatski časopis za javno zdravstvo*. 2008;3(16).
15. Risel CE, Richters J, Grulieg AE, de Visser Ro, Smith AMA. First experiences of Vaginal intercourse and oral seks among representative ample of adults. *Aust NZJ Public Health*. 2003;27:131-7.
16. Pastor Z, Weiss P, Sigmundová D, Trends in Sexual Behaviour in Czech Schoolchildren between 2002–2014. *Cent Eur J Public Health*. 2017. Dostupno na: [Trends in Sexual Behaviour in Czech Schoolchildren between 2002-2014. - PubMed - NCBI](#)
17. Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2016. – tablični podaci, ZARAZNE BOLESTI, CIJEPLJENJE I MIKROBIOLOŠKA DIJAGNOSTIKA, 18. svibnja 2017. Dostupno na: [Hrvatski zdravstveno-statistički ljetopis za 2016. – tablični podaci | Hrvatski zavod za javno zdravstvo](#) , Datum pristupa: 28.8.2017.

18. Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Spolno prenosive bolesti u Europi i Hrvatskoj: epidemiologija i zaštita, 8. lipnja 2017. Dostupno na: [Spolno prenosive bolesti u Europi i Hrvatskoj: epidemiologija i zaštita | Hrvatski zavod za javno zdravstvo](#) ,Datum pristupa: 28.8. 2017.
19. Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Porodi u zdravstvenim ustanovama uHrvatskoj 2016. godine, Zagreb, 2017. Dostupno na:https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2017/08/Porodi_2016.pdf , Datum pristupa: 28.8.2017.
20. Hrvatski zavod za javno zdravstvo, Prekidi trudnoće u zdravstvenim ustanovama u Hrvatskoj 2012. godine, Zagreb, 2013. Dostupno na: https://www.hzjz.hr/wp-content/uploads/2013/11/pobacaji_2012.pdf , Datum pristupa: 28.8.2017.
21. Radinić LJ. Planiranje obitelji: kontracepcija. Urednici: Šimunić V, Ciglar S, Suchanek E. Ginekologija Zagreb: Naklada Ljevak; 2001. str.338-48.
22. Mijatović D. Regulacija fertiliteta u adolescentnom uzrastu. Urednici:Bojović S, i sur. Humana reprodukcija Beograd: Naučna knjiga; 2003. str.440-447.
23. Dabo J, Malatestinić Đ, Janković S, Bolf Malović M, Kosanović V. Zaštita reproduktivnog zdravlja mladih – modeli prevencije. Medicina, 2008, 72-79.
24. Barišić D. Učestalost cervikalne klamidije trahomatis u spolno aktivnih adolescenata. Magistarski rad. Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu; 1986.
25. Nemčić N, Novak S, Marić L, Novosel I, Kronja O, Hren D, i sur. Development and validation of questionnaire measuring attitudes towards sexual health among university students. Croat Med J. 2005;46(1):52-7.
26. Contraception and Sexual Health Questionnaire. Dostupno na: <http://www.bradfordvts.co.uk/wp-content/onlineresources/0002mrcgp/noe/projecttypes/questionnaire%20-%20teenage%20knowledge%20of%20sexual%20health.pdf> Datum pristupa: 29.8.2017.

8. SAŽETAK

Spolnost djece i adolescenata se u Hrvatskoj još uvijek smatra tabu temom, a upravo spolno prenosive bolesti su značajni globalni javnozdravstveni problem koji je u konstantnom porastu. Kao česta posljedica neodgovornog spolnog ponašanja i prijevremenog stupanja u spolne odnose, javlja se i problem maloljetničke, najčešće neželjene, trudnoće. Kontracepcijska sredstva služe za prevenciju spolno prenosivih bolesti i neželjenih trudnoća, a najugroženija skupina upravo su adolescenti. Primarna zadaća je edukacija mladih prije njihovih ulaska u aktivni spolni život.

Ovim istraživanjem željeli smo saznati stavove i znanja adolescenata o spolno prenosivim bolestima, kontracepciji i menstrualnom ciklusu.

Istraživanje je provedeno tijekom prve polovice 2017. godine, a u istraživanju je sudjelovalo 130 učenika iz Splita, Našica i Bjelovara. Korišten je anonimni anketni upitnik.

Istraživanje je pokazalo da ispitanici imaju znanje o osnovnim stvarima, primjerice 79,2% je odgovorilo točno da je kondom metoda kontracepcije koja ujedno zaštićuje i od spolno prenosivih bolesti, dok 76,9% ispitanika nije znalo odgovor da se hitna kontracepcijska pilula treba uzeti do 72 sata nakon spolnog odnosa.

Prema dobivenim rezultatima istraživanja možemo zaključiti da je potrebna kvalitetnija edukacija mladih s ciljem proširenja znanja o spolnosti u svrhu prevencije spolno prenosivih bolesti i pojave neželjenih maloljetničkih trudnoća.

Ključne riječi:

spolnost, javnozdravstveni problem, neodgovorno spolno ponašanje, kontracepcijska sredstva, spolno prenosive bolesti

9. SUMMARY

The sexuality of children and adolescents is still considered a taboo topic in Croatia, while STDs represent a significant global public health problem which is in constant increase. A common consequence of irresponsible sexual behavior and being sexually active too early, is the problem of teen, mostly unwanted, pregnancies. Contraceptives are used as a prevention of STDs and unwanted pregnancies, and the most vulnerable group of people are adolescents. The primary mission is the education of the youth (adolescents) before they get sexually active.

The objective of this research was to get to know the attitudes of adolescents and their knowledge about STDs, contraceptives and the menstrual cycle.

The research was conducted during the first half of 2017. A total of 130 students from Split, Našice and Bjelovar participated in the research.

The research showed that the subjects had basic knowledge, e.g. 79.2% had answered correctly that condoms were a contraceptive method that can protect from STDs as well, while 76.9% of subjects didn't know the answer that the "day after pill" has to be taken 72 hours after sexual intercourse.

According to the results it may be concluded that better education of adolescents is needed for the purpose of expanding their knowledge about sexuality and preventing sexually transmitted diseases and unwanted pregnancies among adolescents.

Key words:

sexuality, global public health problem, irresponsible sexual behavior, contraceptives, STDs

10. PRILOG – anketni upitnik ZA UČENIKA

UPITNIK O KONTRACEPCIJI I SEKSUALNOM ZDRAVLJU

štovani,

Molimo Vas da nam poklonite nekoliko minuta svog vremena te pažljivo, ozbiljno i samostalno ispunite ovaj set upitnika.

Dobiveni podaci bit će uporabljeni isključivo u svrhu istraživanja. Upitnik je anoniman i povjerljiv. Molim Vas, odgovorite što iskrenije i odgovorite na svako ponuđeno pitanje.

O Vama:

Zaokružite u koji razred idete? a) III b) IV

Zaokružite odgovor koji se odnosi na Vas: a) gimnazija

b) medicinska škola

c) dopišite ako je neka druga _____

Zaokružite koji ste spol? a) Ž b) M

Koliko godina imate? (dopišite) _____

Koliki je Vaš prosjek uspjeha? a) dovoljan b) dobar c) vrlo dobar d) odličan

Jeste li zadovoljni svojim prosjekom uspjeha? a) da b) ne

Planirate li upisati studij? a) da b) ne

Živate u: a) gradu b) selu

Obrazovanje vaše majke je: a) osnovna b) srednja c) viša d) visoka (fakultet)

Obrazovanje vašeg oca je: a) osnovna b) srednja c) viša d) visoka (fakultet)

Imate li brata ili sestru? a) da b) ne

Ako DA zaokružite odgovor koji se odnosi na Vas:	a) jednog/jednu		
	b) dvoje		
	c) troje		
	d) napišite ako je više od troje_____		
Vaši roditelji su?	a) u braku	b) razvedeni	c) jedan od roditelja je preminuo

O menstrualnom ciklusu:

1. U kojem dijelu menstrualnog ciklusa djevojke imaju najveći rizik da zatrudne?
(zaokružite jedan odgovor)

- a) u vrijeme menstrualnog krvarenja
- b) u sredini ciklusa
- c) malo prije menstrualnog krvarenja
- d) ne znam

2. Može li djevojka zatrudnjeti za vrijeme menstrualnog krvarenja?
(zaokružite jedan odgovor)

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

3. Može li djevojka zatrudnjeti pri prvom spolnom odnosu?
(zaokružite jedan odgovor)

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

O kontracepciji :

4. Mogu li mlađi od 16 godina nabaviti legalno kontracepcijska sredstva?

(zaokružite jedan odgovor)

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

5. Ako djevojka stara 15 godina ode sama svom liječniku i traži savjet o kontracepciji, hoće li liječnik obavijestiti njezine roditelje o njezinom posjetu?

(zaokružite jedan odgovor)

- a) da
- b) ne
- c) ne znam

6. Koje metode kontracepcije vi poznajete (napišite sve koje poznajete)?

7. Koje metode kontracepcije su najpouzdanije za mlade ljude?

(zaokružite tri metode za koje smatrate da su najpouzdanije)

- a) prekid spolnog odnosa prije ejakulacije
- b) kondom
- c) kombinirana kontracepcijska pilula
- d) injekcija Depo-Provera
- e) «mini pilula» progesterona
- f) potkožni hormonski implantat (usadak)

O hitnoj kontracepciji :

8. Za koju metodu hitne kontracepcije ste čuli?

(zaokružite jedan ili više odgovora)

- a) hormonska pilula poslije spolnog odnosa – « pilula jutro poslije »
- b) hitna spirala

9. Ako ste imali spolni odnos bez kontracepcijske zaštite , u kojem vremenu trebate uzeti hitnu kontracepcijsku pilulu ?

(zaokružite jedan odgovor)

- a) do 12 sati
- b) do 24 sata
- c) do 48 sati
- d) do 72 sata
- e) do 1 tjedan
- f) ne znam

10. Ako ste imali spolni odnos bez kontracepcijske zaštite , u kojem vremenu Vam liječnik treba umetnuti hitnu spiralu?

(zaokružite jedan odgovor)

- a) do 24 sata
- b) do 72 sata
- c) do 5 dana
- d) do 7 dana
- e) ne znam

11. Gdje možete nabaviti hitnu kontracepciju?

(zaokružite jedan odgovor)

- a) kod liječnika opće prakse
- b) u ljekarni
- c) u stanici hitne službe
- d) u klinici za obiteljsko planiranje

- e) od medicinske sestre
- f) ne znam

12. Koliko je u prevenciji trudnoće , djelotvorna pilula za hitnu kontracepciju u usporedbi sa kontracepcijskom pilulom?

(zaokružite jedan odgovor)

- a) ima manji učinak nego kontracepcijska pilula
- b) ima isti učinak kao kontracepcijska pilula
- c) ima veći učinak nego kontracepcijska pilula
- d) ne znam

13. Koliko je sigurna pilula za hitnu kontracepciju?

(zaokružite jedan odgovor)

- a) sigurnija nego kontracepcijska pilula
- b) mnogo štetnija nego kontracepcijska pilula
- c) isto opasna kao kontracepcijska pilula
- d) ne znam

O spolno prenosivim zaraznim bolestima:

14. Za koje ste spolno prenosive zarazne bolesti čuli ?

(zaokružite sve koje znate)

- a) klamidija
- b) HIV/AIDS
- c) herpes simpleks infekcija
- d) gonoreja
- e) trihomonijaza
- f) hepatitis B I C
- g) sifilis
- h) spolne bradavice
- i) stidna ušljivost

15. Od navedenih simptoma zaokružite one , za koje mislite da su uzrokovani spolno prenosivim zaraznim bolestima?

- a) nijedan
- b) vaginalni iscjedak
- c) svrbež spolnih organa
- d) abdominalna bol
- e) iscjedak iz penisa
- f) bolnost penisa
- g) nenormalno vaginalno krvarenje
- h) bol za vrijeme seksualnog odnosa

16. Napišite koje dugoročne posljedice spolno prenosivih zaraznih bolesti poznajete ?

17. Zaokružite koje od sljedećih metoda kontracepcije ujedno zaštićuju i od spolno prenosivih zaraznih bolesti?

- a) kontracepcijska pilula
- b) spirala
- c) kondom
- d) injekcija Depo-Provera
- e) ne znam

IZJAVA O AUTORSTVU ZAVRŠNOG RADA

Pod punom odgovornošću izjavljujem da sam ovaj rad izradio/la samostalno, poštujući načela akademske čestitosti, pravila struke te pravila i norme standardnog hrvatskog jezika. Rad je moje autorsko djelo i svi su preuzeti citati i parafraze u njemu primjereno označeni.

Mjesto i datum	Ime i prezime studenta/ice	Potpis studenta/ice
U Bjelovaru, <u>5. 10. 2017.</u>	TOMISLAV FILIPović	T Filipović

Prema Odluci Visoke tehničke škole u Bjelovaru, a u skladu sa Zakonom o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, elektroničke inačice završnih radova studenata Visoke tehničke škole u Bjelovaru bit će pohranjene i javno dostupne u internetskoj bazi Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Ukoliko ste suglasni da tekst Vašeg završnog rada u cijelosti bude javno objavljen, molimo Vas da to potvrdite potpisom.

Suglasnost za objavljivanje elektroničke inačice završnog rada u javno dostupnom nacionalnom repozitoriju

TOMISLAV FILIPOVIĆ

ime i prezime studenta/ice

Dajem suglasnost da se radi promicanja otvorenog i slobodnog pristupa znanju i informacijama cjeloviti tekst mojeg završnog rada pohrani u repozitorij Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i time učini javno dostupnim.

Svojim potpisom potvrđujem istovjetnost tiskane i elektroničke inačice završnog rada.

U Bjelovaru, 5.10.2017

Filipović

potpis studenta/ice